

NGŨ LIỆU

Phụ lục 2.1

GIÒN RỤM BÁNH MÌ THỊT MỠ

(Trích *Lê la quán xá quê nhà*)

- Nguyễn Hữu Tài -

(1) [...] Thế là hôm sau tranh thủ kêu chị chờ qua, thất thần¹ đứng nhìn. Ôi thôi bao kỷ niệm tràn về, buồn vui lẫn lộn.

Khác với ổ bánh mì Sài Gòn đặc ruột thơm mùi bơ mà ngày xưa chúng tôi nôn nao đợi ba đi làm giấy tờ mang về làm quà, dù tới nhà nó đã mềm ẻo², không còn giòn nữa. Bánh mì xứ³ này nhỏ gọn, vừa lòng bàn tay. Bên hông lúc nào cũng có cái “tai” giòn rụm. Cả ổ không quá giòn, cũng chẳng quá dai, ruột không quá đặc. Mọi thứ vừa đủ để người ta lưu luyến⁴. Mua ổ bánh về ăn không, bẻ cái tai nhai trước cho giòn, tiếp theo là hai đầu

Hình 1: Bánh mì Sài Gòn
(Nguồn: Internet)

Điều gì làm nên điểm đặc biệt cho bánh mì xứ Ninh Hòa?

nhòn nhọn giòn tan, rồi mới nhâm nhi⁵

tới ruột. Sang hơn chút nữa, chấm đường cát, sữa ông Thọ hay xì dầu⁶ thì đã khỏi chê nhé!

(2) Thị xã có gần mười lò bánh chụm bằng củi mịt mù khói. Đi ngang qua mùi bánh nướng chín thơm nồng. Cái nghề này cực vô cùng vì thức khuya dậy sớm làm cho kịp bỏ mồi⁷, rồi suốt ngày chịu cái nóng hừng hực trong lò. Nhưng nói nào ngay cũng dễ làm giàu. Nắng mưa gì cũng thấy sáng đèn. Làm bao nhiêu bán hết bấy nhiêu chứ chẳng để qua đêm nguội lạnh.

¹ Thất thần: mất hết cả khí sắc, tinh thần; thường do quá sợ hãi hoặc do có sự chấn động mạnh về mặt tâm lý.

² Mềm ẻo: rất mềm và dễ biến dạng dưới tác động của lực cơ học.

³ Xứ (nơi): khu vực địa lý có chung một số đặc điểm tự nhiên hoặc xã hội nào đó.

⁴ Lưu luyến: không muốn xa rời hoặc dứt bỏ ngay vì còn thấy mến, thấy tiếc.

⁵ Nhâm nhi (nhấm nháp): uống từng chút một.

⁶ Xì dầu: nước chấm màu nâu đen, thường làm từ bã của lạc, đậu tương sau khi đã ép lấy dầu.

⁷ Bỏ mồi: giao hàng cho các điểm bán lẻ để kiếm lời.

Hồi đó không có máy đánh bột như giờ đâu nha. Mọi thứ đều phải làm bằng tay, kể cả việc nhồi bột cực khổ. Lò bánh di Hai có lẽ là lâu đời nhất. Mỗi lần xuống nhà đi thu tiền lãi cho má¹, tôi luôn chăm bẵm² nhìn cái bếp nhà đi lúc nào cũng mịt mù bụi bột mì, thêm vị thum thum³ của bột chua⁴. Mấy anh trai đứng bên cây bột to đùng, lấy dao xăn⁵ miếng nhỏ, không biết bằng cách nào, mà đôi tay đầy ma thuật xoa, bóp, nhồi, nắn một hồi, cục bột thành ra ổ bánh mì dễ thương lắm. Anh lấy dao lam gác trên tai, xẻ đường bên hông, chắt lên khay bằng gỗ. Hai tay thoăn thoắt không nghỉ ngơi, khay đầy nhóc.

Theo dõi cách tác giả miêu tả về các công đoạn làm bánh mì.

Phía bên kia lò lửa cháy hừng hực, anh thợ khác chắt bột lên thanh gỗ dài như dầm⁶ chèo ghe⁷. Chậm rãi đưa vào lò, hất nhẹ một cái. Mấy cái bánh mì mập ù còn sống từ từ nở ra dưới sức nóng của lửa củi. Anh liền tay chắt bột, bỏ vô lò, hất nhẹ. Trờ trờ mấy ổ sắp chín vàng. Xong rồi! Lấy hai chiếc đũa bếp dài, gấp ra, bỏ lên bàn. Di Hai đếm từng ổ bỏ vô cái sọt to, được lót bao bố cẩn thận để giữ bánh mì luôn ấm và giòn rụm.[...]

Linh hồn của bánh mì Ninh Hòa là nôi thịt mỡ thơm lừng, bắt mắt. Phải là loại thịt mỡ có xiu da, kèm chút nạc, được xắt đều cẩn thận, cỡ nửa đầu ngón tay, rồi đem ướp với đường, sau đó trộn nước mắm, tiêu và màu tôm, bắc lên bếp than, để lửa thiệt nhỏ, xào tới xào lui, cho ra bột mỡ. Khi “tối”, miếng mỡ phải sần, trong ngần, gia vị thấm đều, dẻo nhẹ⁸ từ trong ra ngoài, không hơi heo, ăn nhiều cũng không ngán. Để thịt trong lấu bằng nhôm hình tròn, chính giữa có trụ, bỏ ít cục than, giữ thịt luôn ấm. Từ xa, ngay đầu con gió, đã nghe mùi thịt dính vô thành

Hình 2: Nôi thịt mỡ ăn cùng bánh mì
(Nguồn: Internet)

Linh hồn của bánh mì Ninh Hòa là gì?
Theo dõi cách làm của nó.

¹ Má: mẹ.

² Chăm bẵm: chăm nom một cách rất chu đáo.

³ Thum thum: hơi thổi.

⁴ Bột chua: là một nguyên liệu lên men tự nhiên, thường được sử dụng trong chế biến thực phẩm, đặc biệt là các món bánh và dưa chua

⁵ Xăn: làm đứt rời ra thành từng miếng to bằng cách dùng vật có cạnh cứng hoặc có lưỡi sắc ấn mạnh xuống.

⁶ Dầm: mái chèo ngắn, dùng cầm tay chèo.

⁷ Ghe: thuyền gỗ có mũi.

⁸ Dẻo nhẹ: rất dẻo.

lẩu cháy xèo xèo, thơm ngát ngư. Giờ người ta ăn lẩu bằng xoong, ít thấy ai bán ngoài chợ.

Xíu mại¹ làm bằng thịt dăm², thêm mỡ băm, gia vị, hành tím lẫn hột tiêu rồi kho lên.. Ai mua thì lấy muống xắt một cục. Khác với xíu mại Nha Trang hay Sài Gòn nấu trong nước sốt, người Ninh Hòa đem chung cách thủy³ để mỡ ra nước béo ngọt ngay. Nước sốt thì đơn giản hơn, nấu bằng xì dầu pha loãng, thêm chút mỡ băm và hành tím. Nói nghe dễ ồm⁴, nhưng để có nồi nước ngon, phải tài hoa dữ lắm.

Hình 3: Xíu mại kho tiêu
(Nguồn: Internet)

(3) Hàng bánh của chị quanh năm im ắng bên góc đường, căng tấm bạt che nắng bùng dầu, hay cơn mưa dầm dề⁵, rả rích⁶. Chị đội nón hoa, ngồi sau bàn trải tấm nhựa bạc màu nắng gió.

Hình 4: Nguyên liệu làm ổ bánh mì
(Nguồn: Internet)

Bên trên là lẩu thịt, xíu mại, nước sốt, rổ hành ngò, dưa leo, hũ⁷ ớt sim và chai xì dầu. Bên hông để giỏ bánh với lò than âm ẩm phủ đầy tro, hơi bánh mì giòn rụm. Khách tới kêu “cho ổ đầy đủ đi nàng”. Chị cười tươi, lấy dao Thái Lan rọc bên hông bánh nghe giòn tan, đã lắm. Tách ra, xịt chút xì dầu, lấy muống xắt xíu mại để chính giữa, dàn đều. Đưa tay múc muống thịt đỏ hồng, rải đều trong ruột. Tiện tay, chan chút nước sốt đen, thơm phưng phức⁸. Rồi gấp nhúm⁹ hành ngò¹⁰, dưa leo bỏ lên trên, thêm chút ớt. Ai mê

ăn béo, nhớ xin thêm chút nước mỡ, đảm bảo không ngon không lấy tiền nhé.

¹ Xíu mại: món ăn làm bằng thịt băm hấp chín.

² Thịt dăm: lớp thịt mềm, có các lớp mỡ mỏng xen kẽ với thịt, có dạng miếng to gần giống như phần mỡ trong miếng thịt bò bít tết.

³ Chung cách thủy: là phương pháp sử dụng sức nóng của hơi nước để làm chín thức ăn.

⁴ Dễ ồm: rất dễ dàng.

⁵ Dầm dề: thấm nước nhiều và ướt khắp cả.

⁶ Rả rích: từ gọi tả những âm thanh không to, không cao, lặp đi lặp lại đều đều và kéo dài như không dứt.

⁷ Hũ: đồ gốm loại nhỏ, miệng tròn, bé, giữa phình ra, thót dần về phía đáy, dùng để chứa đựng.

⁸ Thơm phưng phức (thơm phức): mùi thơm bốc lên mạnh và hấp dẫn nhưng ý nhấn mạnh hơn.

⁹ Nhúm: lượng nhỏ trong một lần lấy.

¹⁰ Ngò: rau mùi.

Cầm ổ bánh mì quen thuộc, đưa lên mũi hít một hơi thật dài, để đủ thứ mùi vị trộn lẫn vào nhau, giữa lúc nước miếng nước mồm ứa ra thấy tội. Cắn miếng, bánh mì giòn tan vỡ òa trong miệng, lẫn chút mặn mặn của xì dầu, hăng nồng của hành ngò, mát lạnh của dưa leo. Xiu mại mềm như nhung, tan trên đầu lưỡi. Và trời ơi, miếng thịt mỡ vừa dẻo, vừa dai, nhưng có cảm giác nó rất giòn, nhai một hồi dính tận từng kẽ răng béo ngậy. Mỗi thứ một chút, thơm lạ thơm lùng, quấn quýt vào nhau, ngon hơn bất kỳ sơn hào hải vị nào trên cõi thế.

Theo dõi cảm nhận khi được ăn lại món “quà quê” của tác giả trong phần (3).

Tới miếng thứ hai nước mắt “chực”¹ trào. Cắn miếng thứ ba, năm tháng tuổi thơ cứ hiện ra mồn một². Những ngày đói cơm, rách áo, mỗi sáng đứng trước hàng dì, chìa tờ bạc giấy, rồi hít lấy hít để mùi thịt cháy trên thành lẫu thơm dần trời, cứ mơ có tiền sẽ mua mấy chục ổ bánh về ăn cho đã. Rồi chạnh lòng³ nhớ ba nhớ má, nhớ dì Hai và những bà hàng năm cũ giờ đã hóa thiên thu⁴. Nhớ mấy bạn bè chung xóm năm xưa đi đâu miệt mài hồng⁵ thấy quay về. Nhiều bữa thèm gặp lại tụi nó ở Sài Gòn hay bên tận trời Tây, hỏi: “Còn nhớ ổ bánh mì thiệt ngon của dì Hai Sủ sáng nào cũng ăn không? Bữa nào về tao với mày đi ăn no căng cho đã.”

(Nguyễn Hữu Tài, *Lê la quán xá quê nhà*, NXB Thế giới, năm 2019, tr.84 - 88)

¹ Chực: ở vào thế sắp xảy ra, chỉ cần một động tác nhỏ là có thể xảy ra ngay.

² Mồn một: rõ đến từng chi tiết.

³ Chạnh lòng: tự ái vì cảm thấy bị thương hại.

⁴ Hóa thiên thu: trở thành nghìn thu; ý chỉ thời gian đã trôi qua rất lâu rồi, giờ đã đi vào dĩ vãng (quá khứ).

⁵ Hồng: không

CÂU HỎI, NHIỆM VỤ

VĂN BẢN KÍ 1

😊 TRƯỚC KHI ĐỌC

- 1. Chia sẻ:** Kể tên một vài món ăn dân già, bình dị gắn liền với tuổi thơ khiến em nhớ mãi và chia sẻ lí do vì sao nhé!
- 2. Dự đoán:** Theo em, tác giả trong văn bản sẽ có cảm xúc ra sao khi được nếm lại món ăn yêu thích thời thơ ấu của mình?

📖 ĐỌC VĂN BẢN

GIÒN RỤM BÁNH MÌ THỊT MỠ

(Trích *Lê la quán xá quê nhà*, Nguyễn Hữu Tài)

(Phụ lục 2.1)

📄 SAU KHI ĐỌC

🌟 KIẾN THỨC BỔ TRỢ

1. Thể loại tản văn và tùy bút (Phụ lục 1)

2. Đôi nét về tác giả và tác phẩm (Phụ lục 3.1)

THỰC HIỆN NHIỆM VỤ

Câu hỏi nhận biết

Câu hỏi 1: Bài tản văn viết về sự việc gì?

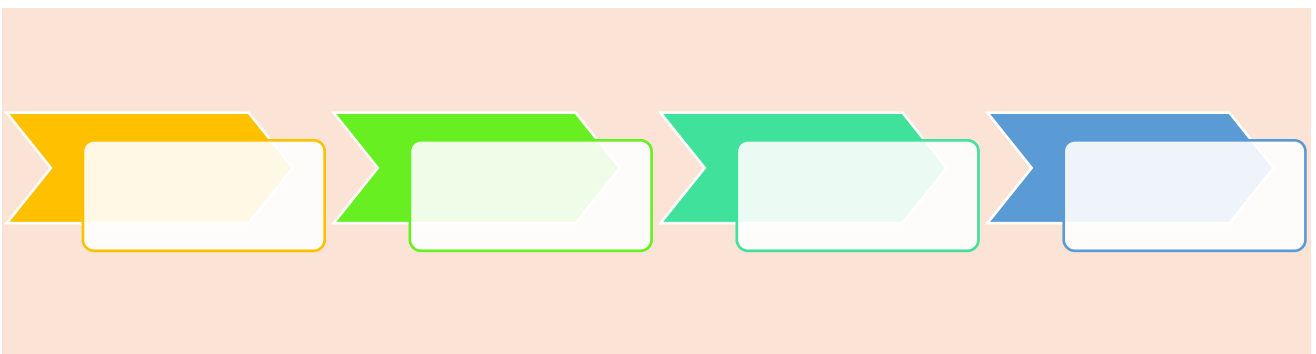
Câu hỏi 2: Hãy liệt kê 10 từ thuộc ngôn ngữ vùng miền (Nam Bộ) được sử dụng trong bài và chỉ ra nghĩa phổ thông của nó.

Câu hỏi 3: Xác định các thành phần trong câu: “Mỗi lần xuống nhà dì thu tiền lãi cho má, tôi luôn chăm bẵm nhìn cái bếp nhà dì lúc nào cũng mịt mù bụi bột mì, thêm vị thum thum của bột chua”.

Câu hỏi thông hiểu

Câu hỏi 4: Sắp xếp các sự kiện sau đây theo trật tự như tác giả đã kể trong văn bản:

1. Nhớ về lò bánh mì của dì Hai.
2. Phân biệt điểm khác biệt cơ bản giữa bánh mì Ninh Hòa và bánh mì Sài Gòn.
3. Được trải nghiệm, thưởng thức lại món ăn tuổi thơ.
4. Nhớ về “linh hồn” của chiếc bánh mì Ninh Hòa

Câu hỏi 5: Trong bài tản văn, tác giả kết hợp phương thức tự sự với phương thức nào? Chỉ ra tác dụng của việc kết hợp đó.

Câu hỏi 6: Liệt kê những chi tiết miêu tả “linh hồn” của bánh mì Ninh Hòa. Em có nhận xét gì về con người của tác giả qua những chi tiết đó?

Câu hỏi 7: Tìm những từ ngữ, hình ảnh thể hiện cảm xúc, tình cảm của tác giả khi được thưởng thức lại món ăn tuổi thơ.

Câu hỏi 8: Hãy chỉ ra một số đặc điểm của tản văn được thể hiện trong văn bản trên qua phiếu học tập sau:

PHIẾU HỌC TẬP

Tìm hiểu đặc điểm tản văn thể hiện trong văn bản: “Giòn rụm bánh mì thịt mỡ”

CÁI TÔI CỦA NGƯỜI VIẾT

CHẤT TRỮ TÌNH

NGÔN NGỮ

Câu hỏi vận dụng

Câu hỏi 9: Văn bản cho thấy các món ăn truyền thống như bánh mì Ninh Hòa không chỉ là hương vị mà còn là ký ức, là kỷ niệm gắn liền với tuổi thơ của mỗi con người. Thế nhưng, sự phát triển và đa dạng hóa của ẩm thực hiện đại ngày nay dường như có nguy cơ làm mất đi các món ăn truyền thống. Em sẽ đề xuất những giải pháp cụ thể nào để góp phần giữ gìn và quảng bá những món ăn truyền thống mang đậm giá trị văn hóa và ký ức quê nhà đó?

Câu hỏi 10: Thiết kế một poster, bức tranh,... về một món ăn yêu thích của em quảng bá ẩm thực Việt Nam và trình bày ý tưởng của em về nội dung, ý nghĩa của các hình ảnh và màu sắc trong tác phẩm đó.

HƯỚNG DẪN TRẢ LỜI

Văn bản kí 1: Giòn rụm bánh mì thịt mỡ (Nguyễn Hữu Tài)

*** SAU KHI ĐỌC**

Câu 1: *Gợi ý đáp án*

Bài tản văn viết về sự việc tác giả trở lại thăm quê và được thưởng thức món bánh mì Ninh Hòa – món ăn gắn liền với những kí ức tuổi thơ tươi đẹp của tác giả. Qua đó hồi tưởng lại những kỉ niệm sâu sắc trong quá khứ.

Câu 2: *Gợi ý đáp án*

- Liệt kê 10 từ địa phương và chỉ ra nghĩa phổ thông:

TT	Từ địa phương	Nghĩa phổ thông
1	má	mẹ
2	hổng	không
3	xì dầu	nước tương
4	ghe	thuyền
5	ngò	rau mùi
6	hũ	lọ/chai
7	kêu	gọi
8	thiệt	thật
9	tụi nó	bọn nó/ chúng nó
10	chén	bát

Câu 3: *Gợi ý đáp án*

Mỗi lần xuống nhà dì thu tiền lãi cho má, tôi // luôn chăm bẵm nhìn cái bếp nhà dì lúc

TN

CN

VN

nào cũng mịt mù bụi bột mì, thêm vị thum thum của bột chua.

Câu 4: *Gợi ý đáp án*

- Sắp xếp sự kiện theo trật tự: 2 – 1 – 4 – 3

Câu 5: *Gợi ý đáp án*

- Trong bài tản bản, tác giả kết hợp phương thức tự sự với phương thức miêu tả + biểu cảm.

- Tác dụng:

+ Giúp câu chuyện về chiếc bánh mì Ninh Hòa trở nên sinh động, cụ thể, chân thực hơn, giúp người đọc hình dung rõ nét về hình dáng, hương vị, cũng như quá trình tạo ra chiếc bánh.

+ Giúp tác giả truyền tải, bày tỏ, bộc lộ được cảm xúc mãnh liệt, nỗi nhớ thương của mình đối với món ăn và những kỉ niệm tuổi thơ. Điều này làm cho bài tản văn có chiều sâu, giàu chất thơ và dễ chạm đến trái tim người đọc.

Câu 6: *Gợi ý đáp án*

- HS liệt kê những chi tiết miêu tả “linh hồn” của bánh mì Ninh Hòa:

+ Phải là loại thịt mỡ có xú da, kèm chút nạc, được xắt đều cẩn thận, cỡ nửa đầu ngón tay.

+ Miếng mỡ phải săn, trong ngần, gia vị thấm đều, dẻo nhẹ từ trong ra ngoài, không hôi heo, ăn nhiều cũng không ngán.

+ Làm bằng thịt dăm, thêm mỡ bằm, gia vị, hành tím lẫn hột tiêu rồi kho lên.

+

- Nhận xét: Thấy được sự tinh tế và nhạy cảm của tác giả, cho thấy tác giả rất yêu món ăn này. Phải là người như thế thì mới có thể quan sát kĩ càng sự vật như vậy được. Qua đó thấy được tấm lòng trân trọng những giá trị truyền thống, ẩm thực quê nhà.

Câu 7: *Gợi ý đáp án*

- HS liệt kê được những từ ngữ, hình ảnh thể hiện tình cảm, cảm xúc của tác giả khi được thưởng thức lại món ăn tuổi thơ:

+ “Nước miếng nước mồm ứa ra.”

+ “Tới miếng thứ hai nước mắt chực trào.”

+ “Cắn miếng thứ ba, năm tháng tuổi thơ cứ hiện ra mồn một.”

+ “Chạnh lòng nhớ ba nhớ má, nhớ dì Hai và những bà hàng năm cũ giờ đã hóa thiên thu.”

+.....

Câu 8: *Gợi ý đáp án*

- Một số đặc điểm của tản văn được thể hiện trong văn bản trên:

+ Chất trữ tình: “Giòn rụm bánh mì thịt mỡ” thể hiện tình cảm yêu quý, say mê, trân trọng của tác giả đối với những món ăn thân thuộc mà đầy ắp kỉ niệm của tuổi thơ. Những tình cảm đó được bộc lộ gián tiếp qua cách miêu tả món ăn, công đoạn chế biến, hương vị thưởng thức,...đồng thời bộc lộ trực tiếp bằng những từ cảm thán.

+ Cái tôi của người viết thể hiện rõ qua những tình cảm, thái độ, suy nghĩ của tác giả về món ăn. *(Nêu rõ biểu hiện)*

+ Ngôn ngữ: giản dị, như đang tâm tình với bạn đọc. *(Nêu rõ biểu hiện)*

Câu 9: HS trả lời theo suy nghĩ của mình. Có thể tham khảo gợi ý sau:

+ Sử dụng các ứng dụng công nghệ và truyền thông để quảng bá rộng rãi món ăn.

+ Tạo ra những trải nghiệm ẩm thực.

+ Viết các bài thuyết trình giới thiệu.

+

Câu 10: HS tự do sáng tạo theo sở thích nhưng đảm bảo đúng yêu cầu của đề bài.